

Kultura języka- co to takiego?

...ogół umiejętności praktycznych polegających na dążeniu do poprawnego mówienia [...] Poprawnego, czyli zgodnego z przyjętymi w pewnej społeczności regułami i wzorcami.

Ale czy to wszystko? Czy wystarczy przestrzegać poprawnej formy gramatycznej i norm językowych, aby nasza mowa mieściła się ramach "kultury języka"? A co z osobami niepełnosprawnymi, dla których nauczenie się reguł gramatycznych i odpowiedni dobór środków językowych jest niemożliwy do opanowania? Otóż termin *kultura języka* zawiera w sobie także takie pojęcie, jak etyka i estetyka.

***Etyka słowa** dotyczy głównie naszego stosunku do odbiorcy komunikatu. Jest to przekazywanie komunikatu w sposób uczciwy, rzetelny oraz przyjazny.*

***Estetyka słowa** to dostarczanie odbiorcy tylko pozytywnych wrażeń. Komunikat powinien być harmonijny i ładny, i nie powinien zawierać wulgaryzmów. Wypowiedź estetyczna to taka, która zawiera grzecznościowe formy językowe.*

Aby dopełnić kulturę języka mówimy też o **kulturze żywego słowa**, na którą składają się: akcent wyrazowy, akcent zdaniowy, intonacja, pauza, tempo mowy i walory estetyczne mowy. Ona uczy świadomego przekazywania myśli i emocji w sposób przejrzysty, sugestywny, melodyjny, elastyczny i zrozumiały dla słuchaczy.

KULTURA SŁOWA DZIECI I MŁODZIEŻY

W wielu publikacjach spotykałam się ze zdaniem, że niepokojący jest stan kultury językowej młodego pokolenia Polaków, szczególnie uczniów i studentów, których zalicza się do grupy zagrożonej wulgaryzacją. Ale też ludzi dorosłych. Niepokojące jest również to, że słabnie poczucie wulgarności języka. Powszechna jest opinia nauczycieli wyrażona w miesięczniku "Wychowawca" o tym, że obniża się poziom poprawności językowej uczniów, ubożeje ich zasób słownictwa czynnego, zmniejsza się czytelnictwo wśród młodzieży, coraz większą rolę odgrywa język obrazkowy, wzrasta wulgaryzacja języka i grubiaństwo językowe.

Kultura słowa będąca składową kultury osobistej ma swoje źródła. Kształtuje ją w dużym stopniu dom rodzinny, szkoła oraz środki masowego przekazu, korzystanie z komunikatorów cyfrowych – sms, mejle. Zasady zachowania nie tylko językowego dziecko wynosi z domu, nabywa w środowisku lokalnym, w grupie rówieśniczej.

Promowanie grzeczności, kultury osobistej i kultury słowa jest wymogiem stawianym szkole. Jak skutecznie oddziaływać na ucznia? Jak w oryginalny sposób uzupełnić proces nauczania w elementy wychowania językowego, nie tylko na lekcjach języka polskiego i godzinach wychowawczych? Na co zwrócić uwagę? Oto kilka propozycji:

1. Wiem, kiedy powinienem przeprosić.
Mogę mieć swoje zdanie, ale jeśli z czymś się nie zgadzam, staram się mówić o tym uprzejmie i kulturalnie. A gdy kogoś obraziłem, powinienem przeprosić i nie używać obraźliwych słów.
2. Wiem, kiedy należy podziękować.
Jest wiele sytuacji, w których należy użyć słowa dziękuję: Dziękuję pani, która pomaga mi w odrabianiu zadań; dziękuję kolegom za pomoc; dziękuję paniom za podanie smacznego posiłku;
3. Uczę się mówić słowo "proszę". Proszę to ważne słowo, ono pomaga nam w wielu sytuacjach, np. bez pozwolenia nie zabieram żadnych rzeczy, powinienem o nie poprosić. Mogę również poprosić kolegę o wspólną zabawę, gdy mi się nudzi. Wiem, co zrobić, gdy nie radzę sobie z wykonywaniem prac porządkowych- proszę o pomoc. Na stołówce jestem grzeczny i kulturalny.
4. Pamiętam o "dzień dobry".
Kiedy kogoś widzę po raz pierwszy w tym dniu, miło będzie drugiej osobie, jeśli serdecznie ją przywitam. "Miło mi Cię widzieć" lub "dzień dobry pani/panu" – warto o tych słowach pamiętać.
5. Pamiętam o pożegnaniu.

Kiedy wychodzę ze szkoły kulturalnym zachowaniem jest wypowiedzieć słowa "do zobaczenia jutro" lub "do widzenia". Koledze mogą podać rękę. A jeśli żegnając się z kimś bliskim na dłużej, mogę się do niego przytulić.

6. Gratulacje!

Wypowiedzenie tego wyrazu sprawi, że adresat będzie szczęśliwy i doceniony. Warto pokazać koleżce, że cieszę się z jego sukcesu, dobrej oceny, wygranych zawodów.

AGRESJA JĘZYKOWA

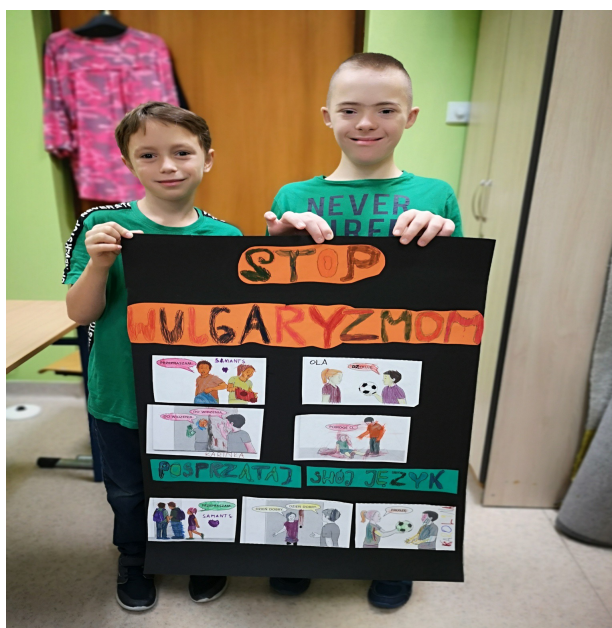
Skrajnym przykładem agresji językowej są wulgaryzmy. Używanie ich jest naruszeniem społecznie akceptowanych granic i często przeradza się w przemoc fizyczną. Wulgaryzmy nie służą porozumieniu, lecz mają na celu obrazić drugą osobę, są więc przykładem nie tylko braku kultury, lecz także zaprzeczają procesowi komunikacji. Często wyrazy wulgarne są stosowane jako wyraz ekspresji, jednak trzeba pamiętać, że zawsze budują negatywny obraz osoby, która ich użyła. Zachowania agresywne wykluczają możliwość przestrzegania zasad w komunikacji, tj.

- okazywanie szacunku osobie, z którą rozmawiam z równoczesnym pomniejszaniem własnej roli,
- sygnalizowanie zainteresowania sprawami osoby, z którą prowadzę rozmowę.

JAK ZAPOBIEGAĆ?

Jednym ze sposobów profilaktyki lub pracy nad agresją językową jest ograniczenie oglądania filmów ukazujących obrazy agresji. Warto starać się zainteresować dzieci i młodzież filmami o bardziej odpowiedniej dla nich treści. Warto też proponować zajęcia, które powodują zadowolenie, satysfakcję. Po propozycje można sięgnąć na naszą stronę internetową, do zakładki "Planeta pomysłów", którą uruchamiamy w tym roku szkolnym lub na fb Terapia ZSS Świdnica.

PODSUMOWUJĄC... Językowa napastliwość, wulgarność i agresja wystawiają najgorsze świadectwo temu, kto je stosuje. Pamiętajmy o tym również my, dorośli.

Stop wulgaryzmom

Komunikując się ze sobą powinniśmy pamiętać o podstawowych zasadach:

- okazywaniu szacunku osobie, z którą rozmawiamy z równoczesnym pomniejszaniem własnej roli,
- sygnalizowaniu zainteresowania sprawami osoby, z którą prowadzimy rozmowę.

Przyglądając się tym zasadom podczas wrześniowych zajęć uczniowe, w ramach rewalidacji z panią Aleksandrą Kuc-Górką, przygotowali plakat, którego hasła pokazują, jak ważne jest używanie zwrotów grzecznościowych oraz unikania wulgaryzmów.

Posprzataj swój język! Nie traktuj języka jak smietnika!